

VNG Agenda 2021

Tijdens de Algemene ledenvergadering 2020 in Barneveld stelden de leden de verenigingsstrategie Gemeenten 2024 vast met daarin een beeld van de ontwikkelingen en opgaven die op gemeenten afkomen. Deze zijn groot en talrijk.

In de verenigingsstrategie zijn deze opgaven uitgewerkt in vijf inhoudelijke thema's: de informatiesamenleving, de gemeentelijke uitvoering, het fysieke domein, de inclusieve samenleving en het democratisch besturen. Het zijn niet per se nieuwe opgaven, maar wel de opgaven die in de komende jaren de meeste aandacht van gemeenten vragen. De VNG kan de gemeenten ondersteunen bij deze opgaven. De inzet van de VNG om een actieve ledenorganisatie te zijn, is een zesde thema dat de verenigingsstrategie benoemt.

Sinds begin dit jaar zijn we volop in de weer met de coronacrisis. De impact daarvan is overweldigend en vraagt van de overheid, gemeenten niet uitgezonderd, om grote flexibiliteit. Terwijl de gemeentelijke organisaties nieuwe werkomstandigheden moesten realiseren, ging de gewone inzet door en kwam er een intensief aandachtsgebied erbij. Het kenmerkt de veerkracht van het lokale bestuur en zijn apparaat dat deze omschakeling snel en adequaat is uitgevoerd, noodzakelijke maatregelen zijn genomen en dat gemeenten de binding met de burgers hebben weten te behouden. En dat geldt ook voor de VNG-organisatie.

De impact van de coronacrisis zal van invloed blijven op onze inzet in 2021 en daarna. Daarom hebben we de inzet op de zes thema's in de verenigingsstrategie getoetst aan de nieuwe realiteit. We constateren dat ondanks de coronacrisis de geformuleerde prioriteiten nog steeds actueel zijn. We zien slechts op een enkel thema aanleiding tot een aanvulling. De coronacrisis leidt daarmee niet zozeer tot nieuwe prioriteiten maar meer tot andere accenten. Dit betekent ook een zwaardere belasting van de organisatie, zoals we ook in 2020 hebben voorzien.

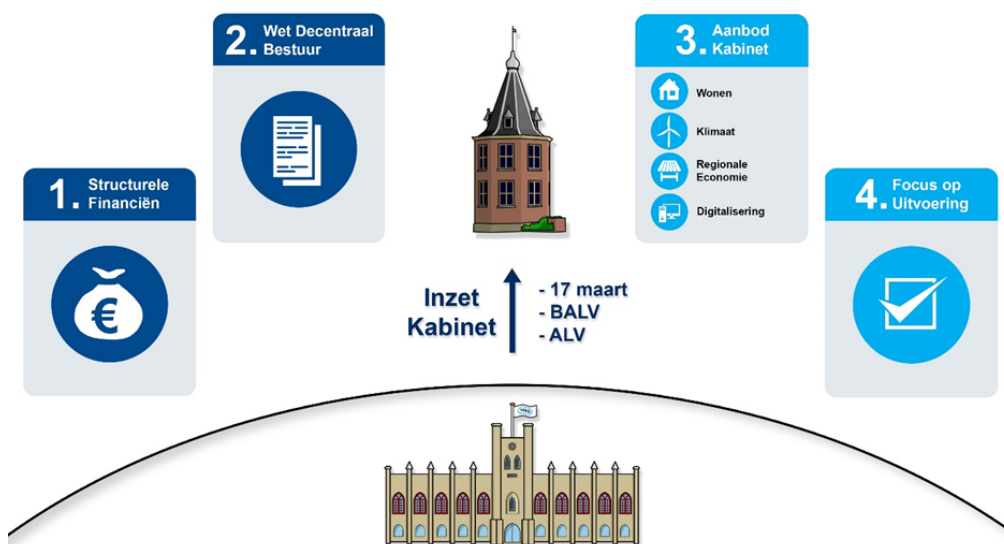
In deze VNG Agenda zetten we eerst de belangrijkste lijnen voor 2021 uit. Vervolgens volgt per thema een samenvatting van de Verenigingsstrategie Gemeenten 2024 en een beschrijving van de prioriteiten 2021. Tot slot benoemen we per strategische doelstelling voor 2024 de inzet voor 2021. We realiseren ons dat de gekozen inzet ambitieus is en de realisatie ervan mede afhangt van de impact van corona en kabinetsformatie op ons werk. Maar met elkaar kunnen we zeker goede stappen zetten.

VNG-bestuur
26 november 2020

Keuzes voor Nederland na corona

2021 wordt onmiskenbaar het jaar voor de keuzes na corona. Niet alleen omdat we hopen greep te krijgen op het virus en daarop een nieuwe realiteit te kunnen inrichten. Ook zullen de Kamerverkiezingen en de daarop volgende kabinetsformatie in het teken staan van herstel en nieuwe keuzes voor de toekomst.

Inzet kabinetsformatie

Richting de kabinetsformatie wordt gewerkt langs de bovenstaande vier sporen. Het versterken van de financiële positie van gemeenten en het versterken van de interbestuurlijke verhoudingen hebben daarbij een voorwaardelijke positie ten opzichte van een inhoudelijk aanbod aan het kabinet en de focus op uitvoering. Gemeenten kunnen een grotere bijdrage leveren aan de maatschappelijke opgaven waar Nederland voor staat als de voorwaarden daarvoor worden gecreëerd door het Rijk.

Structurele Financiën

De financiën van gemeenten structureel op orde brengen is absolute prioriteit voor gemeenten en daarmee het VNG-bestuur. De twee grote onderwerpen zijn hierbij de opschalingskorting en de tekorten in het sociale domein; met name jeugdzorg en de aanzuigende werking van het abonnementstarief.

Deze tekorten tasten de autonomie en de slagkracht van gemeenten aan om bij te dragen aan de oplossingen die Nederland nodig heeft om sterker uit de crisis te komen. De taken en middelen van gemeenten zijn niet in balans, onderzoek na onderzoek wijst uit dat er een structurele oplossing nodig is. Pas als de financiën van gemeenten op orde zijn kan er worden gekeken naar het uitvoeren van andere ambities.

Wet Decentraal Bestuur

De interbestuurlijke verhoudingen staan uit het lood. Diverse rapporten komen tot dezelfde analyse en steeds weer komen dezelfde aanbevelingen naar boven. De VNG heeft eerder al gepleit voor een wet op de decentrale overheden in reactie op het rapport van de Staatscommissie

Parlementair Stelsel. In aanloop naar de verkiezingen gaat de VNG werken aan deze wet via een wetgevingsnotitie en een proeve van een wet.

In deze wet komen de volgende onderdelen:

- Een mechanisme voor interbestuurlijke conflictbeslechting;
- Waarborgen voor de decentrale autonomie;
- Een versterkte positie van de minister van BZK om wetgeving en beleidsvoornemens die decentrale overheden raken te toetsen aan interbestuurlijke uitgangspunten;
- Een aangescherpt artikel 2 Financiële-verhoudingswet die bij overdracht van taken zorgt voor objectief voldoende middelen om de taken uit te kunnen voeren;
- Uitvoeringstoets voor een integrale afweging van alle uitvoeringsaspecten (tijd, middelen, digitalisering, bevoegdheden).

Aanbod Kabinet

Gemeenten hebben de ambitie om te bouwen aan een mooier Nederland. De verschillende opgaven waar Nederland voor staat slaan neer in de gemeenten en vragen een interbestuurlijke aanpak met de daarbij horende voorwaarden. Als aan die voorwaarden wordt voldaan kunnen gemeenten ook de verantwoordelijkheid nemen om een deel van de oplossing te zijn. Met de koepels van provincies en waterschappen wordt gewerkt aan een aanbod op drie onderwerpen met een ruimtelijke component:

- a. Wonen in wijken en buurten.
- b. Regionale economie als bijdrage aan de economische herstelagenda voor Nederland.
- c. Uitvoering klimaatakkoord om vaart te maken op al ingeslagen wegen.

Een vierde onderwerp dat de VNG daaraan toevoegt is:

- d. Digitalisering.

De gekozen insteek daarbij is: wij nemen belemmeringen weg die de realisatie van de gedeelde doelen in de weg staan op voorwaarde dat het kabinet belemmeringen wegneemt die de krachtige bijdrage van de decentrale overheden in de weg staan.

Focus op Uitvoering

Het versterken van de kwaliteit van de uitvoering is een belangrijk landelijk thema.

Beleidsvoornemens kunnen mooi worden uitgewerkt, maar of de beoogde resultaten worden behaald hangt af van een goede uitvoering. De basis voor een goede uitvoering wordt bepaald door het serieus nemen van de uitvoerbaarheid bij het bepalen van beleid. Daarvoor moeten we als gezamenlijke overheden beleid en uitvoering dichter bij elkaar brengen. Om zo samen te zoeken naar uitvoerbare oplossingen voor de grote opgaven waar we voor staan. Daarbij geldt dat veel uitvoering via gemeenten loopt. Die moeten dus als gelijkwaardige partners betrokken zijn en aan de voorkant meewerken aan uitvoerbare oplossingen.

De ervaringen die we hebben opgedaan in het vormgeven van corona-compensatiemaatregelen, zoals de Tozo en de Tijdelijke wet digitale beraadslaging en besluitvorming, kunnen hierbij als voorbeeld dienen. Door tijdsdruk en urgentie was vanaf het begin intensieve uitwisseling en samenwerking tussen beleid en uitvoering onontkoombaar.

Door zo te werken komen we samen tot heldere en uitvoerbare wetgeving, voldoende tijd om nieuwe taken te implementeren, voldoende middelen en een realistische inzet van (de mogelijkheden en beperkingen van) informatie en digitalisering. Daarnaast hebben gemeenten ook zelf een verantwoordelijkheid. Inzicht in de eigen uitvoering, zwakke plekken opsporen en versterken en daar openheid in geven.

Een belangrijk aspect van uitvoering is de aansluiting op de inwoner, dienstverlening op maat en op een begrijpelijke manier. In de complexe wereld van de overheid is het voor inwoners gemakkelijk om de weg kwijt te raken. Richting de verkiezingen wordt verkend of gemeenten voor kwetsbare groepen niet een grotere rol kunnen spelen in het toegankelijk maken van de dienstverlening van andere overheidsinstanties.

Europees en internationaal perspectief

De VNG is niet alleen in Nederland voor gemeenten actief. De VNG vertegenwoordigt alle 352 gemeenten ook in Europa, biedt hen een platform aan in Brussel en Straatsburg en staat voor de lokale dimensie in Europees beleid en wetgeving. Met twee grote transities op de Europese agenda - energie en digitaal - en de verdere ontwikkeling van de Europese stedelijke agenda en een Europese plattelandsagenda zoekt de VNG nadrukkelijk de samenwerking met Rijk, provincies en waterschappen om de lokale gevolgen van deze transities goed voor het voetlicht te krijgen bij de Europese instellingen. Doel is om tot goed uitvoerbaar en voorspelbaar beleid te komen, met zo min mogelijk administratieve lasten voor het lokale bestuur. Tevens zet de VNG zich in om de beschikbare EU-fondsen, waaronder het Europees Herstelfonds (RRF), in te zetten voor de transities op lokaal niveau.

Ook op mondiaal niveau is de VNG vertegenwoordigd, via ons lidmaatschap van de wereldkoepel van lokale overheden, United Cities and Local Governments, en haar regiokantoren. De VNG brengt hier goede voorbeelden uit het Nederlands lokaal bestuur naar voren, en ontsluit kennis en ervaringen van andere verenigingen van gemeenten op dossiers die hoog op onze agenda staan. De verbindende taal tussen verenigingen van gemeenten en hun leden wereldwijd zijn de Global Goals for Sustainable Development van de Verenigde Naties, die de sociale, economische en ecologische aspecten van duurzaamheid integreren. Veel gemeenten sluiten met hun inzet aan op de Global Goals. Evenzo verbinden wij onze inzet op de thema's met de Nederlandse context, bestaande (beleids)kaders, programma's en instrumenten van de Global Goals. Zo zorgen we ervoor dat gemeenten de samenhang zien van hun opgaven met globalisering en de brede duurzaamheidsagenda, om daarmee de sociale, economische en ecologische aspecten van duurzaamheid te kunnen verbinden.

Jaarplan GGU

De vereniging investeert in de uitvoering en ondersteuning van gemeenten met concrete diensten in het kader van de gezamenlijke gemeentelijke uitvoering (GGU) en aangejaagd door Samen Organiseren. Omdat de VNG werkt aan een gezamenlijke basis voor de toekomst, continuïteit en betrouwbaarheid, transformatie in de domeinen, en generieke ondersteunende activiteiten, maakt het Jaarplan GGU 2021 deel uit van de VNG Agenda.

1. Informatiesamenleving

Gemeenten 2024

Met de inzet van datagedreven sturing is de aanpak van maatschappelijke opgaven en de gemeentelijke dienstverlening sterk te verbeteren. Dit vanuit de gedachte dat de overheid mensen met een hulpvraag beter van dienst kan zijn naarmate meer relevante kennis beschikbaar is over hun achtergrond, woonsituatie, wensen, beperkingen en financiële situatie. Sociale diensten kunnen door het koppelen van data bijstandsfraude voorkomen en bestrijden maar ook voorspellen waar en bij wie armoede ontstaat en daarop actie ondernemen.

Deze nieuwe mogelijkheden roept ook een aantal dilemma's op. We willen ellende voorkomen én efficiënt omgaan met publieke middelen. Maar tot hoever kunnen en willen we daarmee gaan? Welke normen en waarden hanteren we? Voor bewerking en inzet van onze databestanden zijn de kaders nog onvoldoende vastgelegd, in de meeste gemeenten is daarover zelfs geen publiek debat gevoerd. Sommige beslissingen die op grond van deze technieken worden genomen, kunnen diep ingrijpen in het leven van onze inwoners. Er moeten daarom spelregels komen hoe gemeenten met hun data omgaan en hoe anderen daarmee omgaan. Gemeenten moeten samen met de andere overheden hiervoor de lijnen uitzetten.

Prioriteiten 2021

Gemeenten staan midden in de informatiesamenleving. Daarin grijpen gemeenten de kansen die dat biedt maar worden ook geconfronteerd met de effecten van de digitalisering. Dat brengt fundamentele vraagstukken mee. Daar hebben gemeenten oog voor en de dialoog over de effecten komt op gang. De coronacrisis dwingt ons echter om nóg sneller door te pakken. Voor gemeenten is het van belang om daarom op drie manieren, samen met haar partners, aan de slag te gaan door als overheid:

1. Inwoners volledig toe te rusten en hun grondrechten te borgen om volwaardig mee te kunnen in de digitale samenleving;
2. Aandacht te schenken aan informatieveiligheid van de eigen organisatie en alles wat nodig is om samen de digitale veiligheid van het digitaal maatschappelijk verkeer te waarborgen;
3. de mogelijkheden die digitalisering biedt te agenderen en verder te brengen omdat gemeenten ervaren dat het democratische proces door die mogelijkheden wordt beïnvloed en anders verloopt.

1.1 Gemeentelijke praktijk richtinggevend en agenderend voor digitale overheid

Doelstelling 2024

In 2024 zijn gemeenten vanuit de lokale praktijk richtinggevend en agenderend als het gaat om de invulling van de digitale overheid. Met ondersteuning van de VNG en in samenwerking met het Rijk en andere (publieke) partners, hebben gemeenten hun basisvoorzieningen digitaal op orde, werken zij beleidsmatig datagedreven en organiseren zij vanuit datagebruik efficiënter hun (financiële) dienstverlening en voldoen zij aan Europese regelgeving. Gemeenten zijn zo in staat beter op maatschappelijke opgaven te sturen, alsook hun begrotings- en verantwoordingsprocessen en hun (digitale) dienstverlening aan inwoners en ondernemers vanuit

één overheidsinfrastructuur in te richten. Vanuit de Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering werken we aan de standaarden in architectuur conform de Common Ground gedachte.

Inzet 2021

- Gemeenten hebben inzicht in de huidige en gewenste staat van gemeentelijke en generieke (basis)voorzieningen.
- We hebben hulpmiddelen gerealiseerd die bijdragen aan het modelmatig waarderen van woningen door gemeenten, hebben de toepassing ervan ondersteund en we hebben het WOZ Datacenter verder ontwikkeld.
- We hebben gezorgd voor betere financiële gegevens over gemeenten, door de aanlevering van IV3-gegevens te verbeteren en door de huidige set financiële kengetallen te verbeteren. Door deze verbeteringen hebben we beter inzicht gekregen in de financiële conditie van gemeenten. Daarop kan een uniform financieel toezicht zich baseren.

1.2 Datamogelijkheden zijn ook vertrekpunt van beleid

Doelstelling 2024

In 2024 zijn gemeenten in staat om de mogelijkheden van digitalisering maximaal te benutten in het realiseren van maatschappelijke opgaven over domeinen heen. Datamogelijkheden zijn geen sluitstuk maar vertrekpunt van beleid. De VNG ondersteunt gemeenten in het realiseren van deze omkering. Hiermee dragen we eraan bij dat gemeenten hun eigen ambitie waarmaken als krachtige partner in het maatschappelijk en economisch netwerk.

Inzet 2021

- Er is een VNG meerjarenvisie en ondersteuningsaanbod privacy. Privacy-issues die op enkele prioritaire beleidsthema's doorbraken in de weg staan, worden geagendeerd bij het Rijk of de Autoriteit Persoonsgegevens.
- Er is een interbestuurlijke datastrategie en de VNG data-uitvoeringsvisie is geïmplementeerd. Hiertoe zijn enkele datadeals voor prioritaire beleidsthema's gesloten, is de strategische samenwerking met het CBS verstevigd en zijn beleidsmatige analyses van de ontsloten data gemaakt.

1.3 Democratische afweging inzet, beveiliging en regulering technologie en data

Doelstelling 2024

In 2024 zijn gemeenten in staat om democratisch een geïnformeerde afweging te maken over het inzetten, beveiligen en reguleren van technologie en data. De VNG helpt hen daarin door technologische innovaties en digitaliseringstrends te duiden en - in interactie met haar leden en partners - (een) gemeentelijke visie(s) op de informatiesamenleving te ontwikkelen. Daarmee dragen we eraan bij dat gemeenten aan wetten en Europese kaders kunnen voldoen en hun eigen ambitie bij het borgen van publieke waarden in de informatiesamenleving kunnen realiseren.

Inzet 2021

- Eind 2021 weten alle gemeenten wat het betekent om de basis van hun data en informatiehuishouding op orde te hebben en hoe zij daarop presteren. Concreet zullen ten minste dertig gemeenten een data-governance selfassessment hebben ingevuld en het daaruit ontstane beeld hebben geagendeerd voor bespreking tussen College en Raad. Ook wordt de Agenda Digitale Veiligheid geïmplementeerd.
- Eind 2021 hebben gemeenten inzicht in wat de belangrijkste ontwikkelingen en politiek-bestuurlijke dilemma's zijn bij de informatiesamenleving. Ze zijn ook in staat om hierover koers en kaders te stellen. Concrete producten hierbij zijn onder meer het VNG-tendrapport, het iFestival en de realisatie van een kennisbank.

2. Gemeentelijke uitvoering

Gemeenten 2024

Gemeenten streven naar passende dienstverlening die mensgericht, regelarm, duidelijk, snel en zeker is. Hierbij gaat het dus zowel over wat ze leveren, hoe ze het leveren en hoe ze communiceren. Sommige vraagstukken zijn eenvoudigweg te complex om lokaal goed te kunnen oplossen; op andere vraagstukken is voordeel te behalen door het samen te organiseren. De laatste jaren hebben gemeenten een aantal grote stappen gezet op dit gebied, via Samen Organiseren en het maken van afspraken over standaardisatie (via het College voor Dienstverleningszaken). Alle gemeenten dragen bij aan het fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering (GGU) waaruit de gezamenlijke uitvoeringsactiviteiten worden bekostigd.

Door meer te standaardiseren wordt maatwerk beter mogelijk. De winst in tijd, geld en menskracht die geboekt wordt door het gebruiken van standaardproducten en -diensten op beleidsneutrale gebieden kunnen gemeenten inzetten voor vraagstukken die een eigen, lokale, aanpak nodig hebben.

Om te waarborgen dat gemeenten hun autonomie en couleur locale behouden, moeten zij in de uitvoering en dienstverlening eigen keuzes kunnen maken. Zij moeten zorgvuldig afwegen of ze een taak gezamenlijk oppakken met andere gemeenten of dat lokaal maatwerk beter is. Kosten en efficiency kunnen en mogen niet de enige criteria zijn; publieke waarden staan voorop. Uitbreiding en verbreding van de activiteiten binnen GGU zullen we in het licht van dit type afwegingen moeten beoordelen.

Prioriteiten 2021

Het vertrouwen van de inwoners in de overheid heeft de afgelopen jaren best een aantal deuken opgelopen. Om dit vertrouwen te herstellen is een urgente opgave om de inwoners meer centraal te stellen in de uitvoeringsketens. Het wordt tijd dat we hier aan werken, met elkaar. Dat betekent dat gemeenten baat hebben bij:

- het (her)inrichten van beleid- en wetgevingsprocessen zodat uitvoerbaarheid vanaf begin wordt getoetst. Met verschillende "rondes" om bij te sturen;
- het (samen) toetsen van uitvoerbaarheid vanuit en in uitvoeringsketens in plaats van vanuit losse organisaties;
- het instellen/aanwijzen van onafhankelijke procesregisseurs om dit te bevorderen en waarborgen.
- Integrale overheidsdienstverlening bij gemeenten voor inwoners die in de problemen raken, waarmee deze inwoners namens de (hele) overheid een oplossing met een menselijk maat wordt geboden.

2.1 GGU een gedragen, effectief en efficiënt instrument om gemeenten te ontzorgen

Doelstelling 2024

In 2024 is de Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering een gedragen, effectief en efficiënt instrument om gemeenten op de door hen gewenste onderwerpen te ontzorgen. De scope van de inzet van de GGU is door de leden vastgesteld en de leden waarderen de transparante verantwoording. De vragen die door gezamenlijke activiteiten worden gesteld aan het duurzaam

beschikbaar zijn (beheer) van de gezamenlijke dienstverlening zijn beantwoord en de besturing hierop is voor alle betrokkenen helder vormgegeven.

Inzet 2021

- De gemeenten hebben een efficiënt en effectief dienstenaanbod gekregen vanuit het GGU, dat goed aansluit bij de behoeften die gemeenten hebben aan ondersteuning. De inzet hiervoor is in een apart jaarplan aan de ALV aangeboden.
- Gemeenten voldoen aan wettelijke verplichtingen en oefenen invloed uit op wet- en regelgeving.
- Gemeenten maken dienstverlening voor iedereen toegankelijk en begrijpelijk, ook voor inwoners die digitaal minder vaardig zijn.

2.2 Gemeenten hebben hun personele organisatie kwantitatief en kwalitatief op orde

Doelstelling 2024

In 2024 zijn de gemeenten in staat gesteld de werkgeversfunctie conform de gewijzigde wetgeving per 1 januari 2020 in te richten voor de hele gemeentelijke sector. Hiermee sluiten we aan op nieuwe ontwikkelingen. Vanuit de gezamenlijke werkgeversfunctie van het College van Arbeidszaken dragen we bij aan een gemeentelijke organisatie die - wat betreft de personeelskant - kwantitatief en kwalitatief op orde is voor het uitvoeren van de (toegenomen) maatschappelijke opgaven.

Inzet 2021

- De VNG heeft de financiële gevolgen van het pensioenakkoord voor gemeenten in kaart gebracht, en op basis daarvan een effectieve lobby bepaald om beter aan tafel te komen bij de uitwerking van het akkoord.
- Er zijn nieuwe Cao's afgesloten en er is praktische invulling gegeven aan het werkgeverschap.
- Er zijn afspraken gemaakt over de pensioenregeling ABP en pensioenonderhandelingen gevoerd.
- De VNG biedt ondersteuning om de kwaliteit van het ambt in relatie tot integriteit en veiligheid openbaar bestuur te verbeteren.

3. Fysieke opgaven

Gemeenten 2024

In het fysieke domein richten gemeenten zich op een veilige en gezonde leefomgeving voor hun inwoners. Er speelt een groot aantal opgaven voor gemeenten. Omdat alle opgaven samenkomen op het grondgebied van gemeenten is een samenhangende aanpak logisch en noodzakelijk. Ruimtelijke en sociale vraagstukken zijn hierbij niet los van elkaar te zien.

Een opgave die zeer veel kansen biedt voor verbinding met andere opgaven is de energietransitie. Van belang is wel om de energietransitie uit de (exclusief) technische sfeer te halen. Door van een sectorale opgave (woningen van het gas af) een bredere opgave te maken is grote maatschappelijke winst te halen. Voor een goed samenspel tussen beleid en uitvoering is daarbij wel ruimte nodig voor experimenten. Experimenten met verschillende bronnen van warmte, maar ook met het koppelen van de energietransitie aan andere opgaven op wijkniveau.

Verbinding is er niet alleen binnen gemeenten, maar ook tussen gemeenten. Door Nederland als één netwerk te zien waarbij de verschillende gemeenten ieder hun eigen rol hebben wordt Nederland sterker. Niet alleen economie is belangrijk, juist het zoeken naar de balans tussen economie, leefomgeving en mens en samenleving zorgt ervoor dat gebruik wordt gemaakt van de kwaliteiten vanuit héél Nederland. Het gaat om de vitaliteit en kracht van regio's en van Nederland als geheel. Elke regio levert binnen het netwerk haar bijdrage aan Nederland.

Prioriteiten 2021

Er is dringend behoefte aan de bouw van meer woningen die betaalbaar, duurzaam en voor brede doelgroepen beschikbaar zijn. De inzet van de VNG richt zich er daarbij op om gemeenten goed in hun regierol te plaatsen. Dat geldt ook voor de realisatie van de klimaatdoelen en energietransitie waar partnerschap met bijvoorbeeld Rijk, regio en netwerkbeheerders gemeenten helpen de uitvoering verder te verstevigen. Van belang daarbij is met elkaar lessen te trekken uit opgedane ervaringen en te zien wat wel en niet kan helpen de doelen stap voor stap te bereiken.

Een andere prioriteit richt zich op de hernieuwde regionale economische aanpak. Van belang is dat gemeenten kunnen aansluiten bij netwerken om samen het toekomstig verdienvermogen van de regio's en Nederland te verstevigen en via een actief arbeidsmarktbeleid te zorgen dat de werkloosheid laag blijft en mensen die hun baan verliezen weer snel aan de slag komen.

3.1 Gemeenten uitgerust voor integrale aanpak kwaliteitsverbetering leefomgeving

Doelstelling 2024

In 2024 zijn gemeenten - conform de doelstellingen van de Omgevingswet - voldoende geëquipeerd om een integrale aanpak te realiseren in de kwaliteitsverbetering van de leefomgeving. Dat betekent dat ze, mede vanuit de inzet van de VNG (lobby, platform en dienstverlening) beschikken over passende informatie en ondersteuning, alsook over voldoende instrumenten en financiën om hun opgaven uit te voeren. Gemeenten zijn zo in staat om via omgevingsbeleid de leefbaarheid in buurten te vergroten en gezondheidswinst voor hun inwoners te behalen. Gemeenten worden ondersteund bij de daadwerkelijke uitvoering, onder andere door het programma Omgevingswet.

Inzet 2021

- Gemeenten moeten bekend zijn met de financiële gevolgen van de Omgevingswet op macroniveau en een groot aantal gemeenten hebben de financiële consequenties voor hun eigen gemeente in beeld gebracht. Gemeenten hebben voldoende middelen om de Omgevingswet te kunnen uitvoeren, en er is een model ontwikkeld dat gemeenten kan helpen hun doel te bereiken.
- Eind 2021 zijn gemeenten in samenwerking met de Omgevingsdiensten in staat hun VTH-taken binnen het kader van de Omgevingswet uit te voeren. De VNG ondersteunt hen door aandacht te besteden aan onder meer goed opdrachtgeverschap richting omgevingsdiensten en verbeterde positionering van de gemeentelijke taakuitvoering.
- Eind 2021 heeft de VNG bereikt dat gemeenten (met veel landelijk gebied) beter in staat zijn om samen de transities op gang te brengen in landbouw, energie en klimaat. Belangrijke uitgangspunten daarbij zijn de integrale aanpak van gebiedsopgaven, voldoende prikkels voor innovatie en uitvoerbaarheid van regels.
- Eind 2021 is een stap gemaakt in het vergroten van de uitvoeringskracht van gemeenten en de uitvoerbaarheid van rijksregelgeving algemeen en voor de leefomgeving in het bijzonder. Hiervoor zetten we in op de doorontwikkeling van datagedreven werken, de ontwikkeling van de NOVI-cyclus met medeoverheden en uitvoeringsondersteuning fysiek domein.
- De VNG heeft (regionale) ondersteuning geboden aan gemeenten, zodat gemeenten per 1 januari 2022 in staat zijn om te kunnen starten met de uitvoering van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging bouwen, zonder dat er voor burgers, bedrijven en overheden onverantwoorde risico's ontstaan.
- Gemeenten hebben voor de invoering van de Omgevingswet in 2022 al kunnen oefenen met een werkend Digitaal Stelsel Omgevingswet. Eerste stappen zijn gezet voor de doorontwikkeling en uitbouw van het Digitaal Stelsel Omgevingswet Landelijke voorziening (DSO-LV).

3.2 Forse slagen in duurzaamheidstransities en circulaire economie

Doelstelling 2024

In 2024 hebben gemeenten een forse slag gemaakt in de transities naar duurzame energievoorziening, energiegebruik, CO₂-reductie, klimaatadaptatie en daarmee naar een circulaire economie voor hun inwoners. De VNG ondersteunt hen daarin, zodat ze beschikken over passende sturings- en bekostigingsarrangementen, informatie, instrumenten, bevoegdheden, ondersteuning en financiële mogelijkheden (nationaal en Europees) om hun taken uit te voeren. Gemeenten worden door het Programma Energie ondersteund bij de daadwerkelijke uitvoering.

Inzet 2021

- Uitgaande van haalbaarheid en betaalbaarheid van de energietransitie en de uitvoering van het Klimaatakkoord zijn er afspraken met het Rijk op basis van de uitkomsten van het artikel 2-onderzoek en kunnen gemeenten beschikken over financiële instrumenten om de verduurzaming van vastgoed en infrastructuur in buurten en wijken uit te voeren.

- Eind 2021 zijn gemeenten beter in staat om verspilling van grondstoffen tegen te gaan en afvalscheiding te bevorderen. Hiervoor blijft de VNG het VANG-programma ondersteunen, zetten we in op bredere producentenverantwoordelijkheid, zetten we stappen in het Programma CO2-beprijzing bij inkoop en vragen we het Rijk om in hun nationaal milieuprogramma aanvullende bronmaatregelen op te nemen.
- Eind 2021 zijn 25 tot 30 gemeenten extra aan de slag met doelstellingen voor een klimaatadaptief en waterrobuust Nederland, met als resultaat dat zij inzicht hebben in hun problematiek en handvaten hebben om verder (zelfstandig) aan de slag te gaan met klimaatadaptatie. De leerervaringen worden breder gedeeld met Rijk en gemeenten.
- Eind 2021 hebben meer gemeenten aandacht voor de opgave voor de openbare ruimte en de drukte in de ondergrond bij de grote transitie. Via het samenwerkingsverband 'maak samen ruimte' leren gemeenten van elkaar en stimuleren we de visievorming op de lange termijn.
- Vanuit het Kennis- en Leerprogramma Aardgasvrije wijken ondersteunt de VNG gemeenten in de transitie naar een aardgasvrije omgeving door bewustwording, kennisontwikkeling en het oppakken van knelpunten. Daarnaast ondersteunen we vanuit het GGU gemeenten bij het verduurzamen van de utiliteitssector via een gebiedsgerichte aanpak.
- Eind 2021 hebben gemeenten hun transitievisie Warmte en wijkplannen opgesteld. De VNG zet zich bij het Rijk in op het op orde krijgen van noodzakelijke randvoorwaarden, door met partners producten op te leveren zoals een startanalyse en handreiking, en door een tool te maken voor de monitoring van de transitievisies Warmte.
- De VNG ondersteunt gemeenten bij de uitvoering van RES 1.0, het inzichtelijk maken van energie-infrastructuren en het verduurzamen van hun maatschappelijk vastgoed.

3.3 Sturende gemeenten in woningbouw- en bereikbaarheidsopgave

Doelstelling 2024

In 2024 zijn gemeenten veel meer dan nu sturend in de woningbouw- en bereikbaarheidsopgave. Ze hebben, mede door de inzet van de VNG, de beschikking over passende informatie, instrumenten, ondersteuning en financiën om hun taken uit te voeren. Hiermee dragen we eraan bij dat gemeenten meer invloed hebben op voldoende en passende woningen en bereikbaarheid binnen de regio.

Inzet 2021

- Om te zorgen dat gemeenten meer sturend zijn in de woningbouwopgave, agenderen we richting het nieuwe kabinet een samenhangende inzet (ruimte, mobiliteit, milieu en klimaat) voor het realiseren van woningen. We proberen met het kabinet tot goede afspraken te komen hierover.
- Eind 2021 zijn gemeenten door kennisdeling over grondbeleid en kwaliteitsborging in de bouw in staat hun taken bij bouwen en wonen binnen het kader van de Omgevingswet, de woningwet en de huisvestingswet uit te voeren.
- Eind 2021 zijn gemeenten beter in staat om de bereikbaarheid van woon- en werkplekken te versterken door een integrale rijksbenadering van mobiliteit in relatie tot wonen, economie, bereikbaarheidsaspecten stad-land en first en last mile. De VNG zet daarbij in op goede betrokkenheid van gemeenten bij MIRT programmering, bredere mogelijkheden voor verkeersveiligheid en duurzaam mobiliteitsbeleid.

3.4 Gemeenten werken regionaal samen aan duurzame economie

Doelstelling 2024

In 2024 werken gemeenten op regionale schaal samen aan een duurzame economie waardoor ze weerbaarder zijn in tijden van laagconjunctuur. Meer burgers en bedrijven kunnen goed wonen, werken en ondernemen door het vergroten van de werkgelegenheid (door middel van een human-capitalagenda) en de aanwezigheid van een goed vestigingsklimaat (sociaal en fysieke infrastructuur).

Inzet 2021

- Eind 2021 hebben alle gemeenten een economisch herstelplan gericht op het versterken en transformeren van economie en arbeidsmarkt. De VNG ondersteunt gemeenten hierbij met het VNG-programma Economie en arbeidsmarkt, en door kennis, innovatie, ervaringen en netwerken te verbinden bij de aanpak van de crisis op binnensteden en dorpskernen.
- Eind 2021 is samen met Rijk, IPO en Unie een plan van aanpak voor regionaal-economisch herstel opgesteld, opgebouwd vanuit regionale aanpakken.
- Bij het nieuwe kabinet agenderen we een samenhangende inzet (duurzaamheid, arbeidsmarkt, onderwijs en economisch potentieel) inzet voor duurzaam economisch herstel, en zetten we ons in om tot goede afspraken te komen over versterking van economische regio's.

3.5 Strategische kennispositie gemeenten

Doelstelling 2024

In 2024 kunnen gemeenten toekomstgerichter beleid voeren op basis van wetenschappelijke kennis. Hierdoor zijn ze in staat hun werk effectiever uit te voeren. Gemeenten beschikken over de benodigde kennis voor strategische beleidsafwegingen, beleidsplannen en uitvoering op hun taakgebieden.

Inzet 2021

- De VNG zorgt ervoor dat gemeenten kunnen beschikken over de kennis die nodig is voor de strategische beleidsafwegingen, beleidsplannen en uitvoering op hun taakgebieden. Er komen regionale schakelpunten voor de interactie van gemeenten met regionale en landelijke kennisinstellingen. De VNG maakt in 2021 met nationale kennisinstellingen en hun departementale opdrachtgevers afspraken over hun inzet voor gemeenten.

4. Inclusieve samenleving

Gemeenten 2024

Voor de oplossing van problemen in het sociaal domein, zoals het toenemende beroep op individuele ondersteuning, schuldhulpverlening en jeugdzorg, is de inzet van veel partijen nodig. Maar de gemeente heeft te weinig grip op deze ontwikkelingen en wordt meer en meer in de rol van zorgverstrekker gedwongen in plaats van verbinder en facilitator. Om het tij te kunnen keren en de transformatie een gezicht te geven, zullen **gemeenten meer regie moeten (kunnen) voeren op het totale proces van zorg en ondersteuning.**

Dat begint bij een **adequate financiering van het sociaal domein over de volledige breedte.** Conform de afspraken die gelden voor taken die in medebewind worden uitgevoerd, zal het **Rijk de tekorten moeten aanzuiveren.** Vervolgens moet de rol en verantwoordelijkheid van alle partijen opnieuw worden vastgelegd. De oplossing ligt niet primair in nieuwe regelgeving, maar in de samenwerking tussen alle partijen in de keten: onderwijs, huisartsen, zorgverzekeraars, zorgaanbieders en werkgevers. **Uiteindelijk moeten er 'horizontaal' en regionaal afspraken worden gemaakt die een nieuwe basis leggen voor een beter zorgsysteem.** In dat systeem krijgen onze inwoners de ondersteuning die ze nodig hebben, is er aandacht voor preventie en vroege signalering en zijn de financiën beter beheersbaar. Omdat de zorg voor inwoners alle gemeenten aangaat, zal de VNG hiertoe in eerste instantie het initiatief nemen.

Prioriteiten 2021

In 2021 wordt door gemeenten verder gewerkt aan het **verzachten en voorkomen van de sociale en maatschappelijke gevolgen van de coronacrisis,** op gebied van onder meer ontwikkeling jongeren, gezondheid, inkomensderving, eenzaamheid en kwetsbare wijken. Het rapport van de commissie Halsema is daarvoor de basis. De commissie Depla is opgericht om de aanbevelingen van het rapport een opvolging te geven. De VNG ondersteunt deze commissie.

Doel is om met bestuurders en wetenschappers op lokaal- en rijksniveau te agenderen wat van belang is om de sociale gevolgen van de coronacrisis op te kunnen vangen. Daarvoor wordt met het kabinet een werkomgeving gecreëerd om problemen snel aan te pakken en doorbraken te forceren zodat inwoners snel en adequaat kunnen worden geholpen.

4.1 Helder zicht op preventie-inzet in sociaal domein

Doelstelling 2024

In 2024 hebben gemeenten helder hoe ze preventie kunnen aanwenden in het sociaal domein. We ontwerpen/ondersteunen sturings- en bekostigingssystemen die gemeenten in staat stellen om lonend te investeren in preventieve maatregelen. Uitgangspunt daarbij is de gedachte van normaliseren en ontzorgen en het doorbreken van gestapelde aanbodfinanciering, zodat gemeenten minder inzetten op zorg, medicalisatie en doelgroep-arrangementen in het geheel van de keten. Daarmee dragen we eraan bij dat gemeenten inwoners met (arbeids-)beperking of zorgbehoefte beter in de samenleving kunnen laten deelnemen.

Inzet 2021

- Gemeenten hebben een sterkere rol om jongeren tot 27 jaar die dat nodig hebben passende hulp of ondersteuning te bieden en is het aantal thuiszitters teruggedrongen.
- Gemeenten hebben perspectieven op de juiste zorg op de juist plek door een strategische agenda voor preventieve sturings- en bekostigingssystemen (zoals preventiefonds) en ondersteuning bij lokale preventieakkoorden.
- De VNG heeft voor het volgende regeerakkoord een door de leden gedragen inzet geformuleerd over de financiële prikkels en bekostigingswijze die nodig is om de inzet op preventie te bevorderen.
- Door onze belangenbehartiging staat het thema 'inkomenszekerheid/voorkomen armoede' op de landelijke agenda, wordt er in de crisisaanpak gewerkt aan een van-werk-naar-werkaanpak en preventieve aanpak in toenemende schuldenproblematiek en is de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt versterkt.
- Door het programma Zorg en veiligheid hebben gemeenten handreikingen om de problematiek sneller en adequater integraal aan te pakken, waardoor we draagvlak creëren bij partners en ketens in de integrale ondersteuningsstructuur verbinden.
- De gemeenten beschikken over een strategische visie op zorg en wonen die voorkomt dat woon-zorgproblemen escaleren.

4.2 Financieel en inhoudelijk grip op sociaal domein

Doelstelling 2024

In 2024 hebben gemeenten financieel en inhoudelijk grip op het sociaal domein. Vanuit een zelfgekozen en consequent toegepaste sturingsfilosofie zijn ze in staat te sturen op financiën, administratieve lasten te verminderen en kwaliteit te verbeteren in het sociaal domein. Adequate financiële en interbestuurlijke randvoorwaarden ondersteunen hen daarin, evenals een gedegen strategie van inkoop, organisatie en leermechanismen. De VNG helpt hen daarbij en draagt zo eraan bij dat gemeenten hun opgaven binnen de financiële kaders kunnen realiseren.

Inzet 2021

- De VNG heeft een door de leden gedragen visie geformuleerd op de financiële inrichting van het sociaal domein in relatie tot het bredere zorgstelsel, die ertoe leidt dat de juiste zorg op de juiste plek komt. Deze visie is onze inzet voor het volgende regeerakkoord.
- Gemeenten hebben grip gekregen op de uitgaven in het sociaal domein door visitatie van gemeenten, bundeling van inzichten die uit deze visitaties naar boven komen, en kennisuitwisseling op basis van die inzichten.
- Gemeenten hebben meer grip op hun uitgaven voor jeugdhulp, duidelijkheid over structurele extra middelen, ondersteuning bij passende (bovenregionale) jeugdhulp, en inhoudelijke coördinatie van landelijke contracten.
- De VNG heeft het onderzoek naar sturing en inkoop in het sociaal domein afgerond. Gemeenten worden ondersteund bij de implementatie van verdeelmodellen Maatschappelijke opvang en Beschermd wonen, de uitname Wet langdurige zorg en het abonnementstarief is technisch op orde maar wordt betrokken bij inzet kabinetsformatie.

- De gemeenten beschikken over randvoorwaarden voor extra inzet in crisisdienstverlening voor schuldhulpverlening en re-integratie, over voldoende middelen voor de ambities bij re-integratie en de ondersteuning van arbeidsbeperkten, en over sturingsmogelijkheden voor schuldhulpverlening.

4.3 Democratisch draagvlak voor juiste voorzieningen op juiste plek

Doelstelling 2024

In 2024 hebben gemeenten doordacht en (democratisch) bepaald welke vraagstukken het beste op welk schaalniveau (lokaal, regionaal, bovenregionaal, landelijk of Europees) kunnen plaatsvinden.

De VNG neemt hierin mede het initiatief zodat gemeenten van onderop (en niet van bovenaf door het Rijk) in staat zijn om passende vormen van (regionale) samenwerking, rolverdeling en ketensamenwerking op te zetten. Daarmee dragen we bij aan democratisch draagvlak voor de juiste voorzieningen op de juiste plek.

Inzet 2021

- De regionale samenwerking onderwijszorg is versterkt doordat gemeenten worden ondersteund bij de samenwerking regionale jeugdzorg, er is een samenwerkingsagenda kinderopvang en onderwijs, en er zijn randvoorwaarden voor toekomstige samenwerking in de jeugdbeschermingsketen. De norm voor opdrachtgeverschap wordt geïmplementeerd en biedt ketenpartners duidelijkheid.
- Gemeenten zijn in staat gesteld om ketens te vormen in basisvoorzieningen, medeopdrachtgevers (zorgverzekeraars) en zorgaanbieders. Door verbeteragenda's hulpmiddelen en toegang worden partners betrokken bij een goede inrichting van gemeentelijke dienstverlening.
- De samenwerking in arbeidsmarktregio's is versterkt doordat de VNG gemeenten ondersteunt bij de nieuwe inburgeringsketen en we samenwerken met landelijke partners bij de aanpak van schulden.
- Gemeenten hebben de (regionale) ketenaanpak zorg en veiligheid ontwikkeld.
- De strategische agenda wonen en zorg is met ketenpartners besproken.

5. Democratisch besturen

Gemeenten 2024

Meer dan ooit zien bestuurders in dat beleid vaak beter wordt als inwoners bij de voorbereiding daarvan daadwerkelijk worden betrokken. Het draagvlak van inwoners vergroot ook de legitimiteit en acceptatie van beslissingen. Zeker nu is dat belangrijk: **in de komende periode zullen op lokaal niveau besluiten genomen moeten worden over ingewikkelde vraagstukken zoals de energietransitie en verduurzaming van de gebouwde omgeving. De steun van inwoners daarbij is onmisbaar.**

De aandacht voor de participatieve democratie is essentieel maar kan en mag de rol van de raad niet uithollen. De representatieve en de participatieve democratie vullen elkaar wederzijds aan, hun samenspel is van wezenlijk belang. Daarom moet er ook aandacht zijn voor versterking van de rol van de raad.

Prioriteiten 2021

Lokale democratie

Voor de ontwikkeling van de lokale democratie en lokaal bestuur wordt er prioriteit gegeven aan de twee volgende doelen.

Wet op het decentraal bestuur: visie en perspectief op interbestuurlijke en regionale samenwerking

De VNG heeft eerder al gepleit voor een wet op de decentrale overheden in reactie op het rapport van de Staatscommissie Parlementair Stelsel. In aanloop naar de verkiezingen gaat de VNG werken aan een wet op de decentrale overheden via een wetgevingsnotitie en een proeve van een wet.

Interbestuurlijk samenwerken kent twee vormen: de samenwerking tussen de overheidslagen en de samenwerking horizontaal tussen gemeenten (regionale samenwerking). In 2021 is de ambitie om op beide vlakken visie, standpunten en (zicht op) handelingsperspectieven voor de leden te kunnen bieden. Dit zal onderdeel zijn van de in 2021 op te stellen Toekomstagenda Lokale Democratie.

Democratie (blijft) in Actie

Inmiddels is het programma **Democratie in Actie** - een samenwerking tussen BZK, beroeps- en belangenverenigingen en de VNG - in volle vaart en zijn de producten zichtbaar. Ook worden nog **nieuwe producten opgeleverd. In 2021 worden de producten en resultaten verder met de leden gedeeld. Ook zorgen we ervoor dat de resultaten en producten die langdurig voordelig kunnen zijn voor onze leden, ook langer in uitvoering kunnen blijven.** Met het ministerie van BZK en andere partners bespreken we of na 2021 een vervolg op het programma kan komen en ontwerpen we dit met elkaar.

Openbare Orde en Veiligheid

Voor de ondersteuning van onze leden bij hun taken voor openbare orde en veiligheid, geven we in 2021 prioriteit aan de volgende twee doelen.

Aanpak ondermijning

Vele partners zijn met en door onze leden betrokken bij de aanpak van ondermijning. De VNG beweegt zich in dit netwerk. De mogelijkheden voor een doorgaande aanpak zijn in de laatste jaren verbeterd. De VNG legt in 2021 focus op het verder lobbyen voor nog meer ondersteuning van een integrale aanpak. Daarbij focussen we op de verbetering van de informatiepositie van onze leden en verbetering van de mogelijkheden van gegevensuitwisseling binnen en tussen gemeenten. De wijkaanpak wordt verder ontwikkeld waar het met name gaat om de preventieve kant van de aanpak ondermijning – met een verbinding van de domeinen van zorg en veiligheid. Tenslotte blijven wij bijdragen aan het netwerk weerbaar bestuur.

Buitengewoon opsporingsambtenaren (boa's)

De discussie over bevoegdheden en ondersteuningsmogelijkheden van boa's komt voort uit de gemeentelijke taken op het gebied van toezicht en handhaving. In 2021 stellen wij een visie op toezicht en handhaving 2024 op, waarbinnen de rol van de boa en de visie daarop zijn beschreven. Daarnaast vinden alle activiteiten plaats om tot zo'n visie te komen en de partners, waaronder mede-overheden, te betrekken bij het opstellen en uitvoeren van de ambities die in de visie een plaats zullen hebben.

5.1 Gemeenten vullen hun taken in met de juiste interbestuurlijke, financiële en democratische randvoorwaarden

Doelstelling 2024

In 2024 beschikken gemeenten over de juiste interbestuurlijke, financiële en democratische randvoorwaarden om invulling te geven aan hun (toegenomen) taken. Met onze stakeholders werken we aan gelijkwaardigheid in de interbestuurlijke verhoudingen, aan structurele financiële waarborgen die passen bij de lokale verantwoordelijkheden en aan optimalisering van democratische besluitvorming. Gemeenten zijn - vanuit deskundigheid en legitimiteit - zelf in staat om te sturen op inkomsten, uitgaven en zo op het realiseren van de hun toebedeelde taken. Daarbij hoort dat de verantwoordelijkheid voor maatschappelijke opgaven enerzijds, en de beslissingen over en de sturing op inkomsten en uitgaven anderzijds in één hand liggen.

Inzet 2021

- In het nieuwe regeerakkoord landen afspraken voor een gezonde financiële positie van gemeenten en interbestuurlijke verhoudingen die de autonomie van gemeenten waarborgen. De kabinetsformatie is mede beïnvloed op basis van standpuntbepaling en reactie op het rapport van de Studiegroep Interbestuurlijke en Financiële verhoudingen (Ter Haar).
- Met het nieuwe kabinet zijn afspraken gemaakt over de samenwerking met gemeenten en over de uitwerking daarvan in een programma of gezamenlijk traject.
- De VNG heeft namens gemeenten gezorgd voor goede belangenbehartiging en voor financiële compensatie voor gemaakte kosten als gevolg van de coronacrisis.
- De VNG ondersteunt in 2021 kennisuitwisseling en standpuntbepaling over de herijking van het gemeentefonds, inclusief het sociaal domein, en bepaalt daarbij expliciet de rol die de VNG hierin kan spelen. Ook waar het gaat om het invulling geven aan het solidariteitsprincipe tussen gemeenten, zoals dat staat geformuleerd in de verenigingsstrategie Gemeenten 2024.

- In 2021 stuurt de VNG aan op een normeringsafspraken met het nieuwe kabinet. Bij die afspraak worden aanvullende afspraken gemaakt hoe de normering in 2022 weer aan te zetten. Daarbij is de VNG inzet om de opschalingskorting 2022-2025 van tafel te krijgen.
- De VNG heeft een door de leden gedragen inzet geformuleerd voor het volgende regeerakkoord die gemeenten in een meer gelijkwaardige financiële verhouding met het Rijk brengt en de bestedingsvrijheid van gemeenten bevordert.
- De bestaande gemeentelijk "institutes" (gemeenteraad, college van B&W, burgemeester, griffier en gemeentebestuur) zijn ondersteund en de kwaliteit van de daaraan verbonden bestuurlijke organisatie is verbeterd. Een Toekomstagenda Lokale Democratie en Lokaal Bestuur wordt opgesteld.
- Gemeentebesturen zijn geadviseerd over het versterken en vernieuwen van de lokale democratie en het lokaal bestuur door het vervolmaken van de toekomstscenario's en het maken van een ondersteuningsaanbod aan de gemeenten. Dat betreft onder meer de ondersteuning en verkleinen van de ongelijkheid van lokale politieke partijen. Er is bijgedragen aan de besluitvorming over de Code Interbestuurlijke Verhoudingen, en er zijn minimaal vier 'Raden op Zaterdag' georganiseerd.
- Het programma Democratie in Actie wordt in 2021 verder uitgevoerd, voltooid en geëvalueerd. Voorts wordt de borging van succesvolle onderdelen onderzocht en ingeregeld, en een opvolger van Democratie in Actie vormgegeven.

5.2 Gemeenten hebben eigen visie op openbare orde en veiligheid geïmplementeerd

Doelstelling 2024

In 2024 zijn gemeenten voldoende ondersteund in hun visie op openbare orde en veiligheid, en de implementatie daarvan. De VNG zorgt voor een platformfunctie voor kennisdeling, houdt het netwerk van organisaties in beeld en voert mede namens gemeenten de lobby. Thema's die specifiek de aandacht krijgen zijn: ondermijning, cybercrime en informatieveiligheid, toezicht en handhaving, ontwikkeling en werking nationale politie, polarisatie en maatschappelijke onrust, informatie-uitwisseling en data-gestuurd werken. Daarnaast leveren we gerichte ondersteuning aan instituties binnen het domein van zorg en veiligheid.

Inzet 2021

- Eind 2021 is de visie op toezicht en handhaving 2024 gereed waarin aandacht voor de boa. Daarnaast zijn de evaluaties afgerond van de pilots domeinoverstijgend werken en de boa-uitrusting.
- Op het gebied van digitale criminaliteit is de Agenda Digitale Veiligheid verder uitgewerkt ten aanzien van het handelingsperspectief op bevoegdheden, de verantwoordelijkheden en de rollen.
- De organisatiekracht van het adviesteam bij de lokale aanpak van polarisatie en maatschappelijke onrust, is versterkt. Ook is er een bijdrage geleverd aan de uitwerking van het leer- en ondersteuningsaanbod.
- Het netwerk Mensenhandel is versterkt en is er een bijdrage geleverd aan de aanpak. Voorts is het programma zorg- en veiligheidshuizen hernieuwd met nieuwe regio-pilots. Er is een advies over de uitvoering van nazorg aan ex-gedetineerden, de aanpak personen met verward gedrag is versterkt, en een toekomstagenda Openbare Orde en Veiligheid wordt opgesteld.

- Om de lokale aanpak van ondermijning te verstevigen, zijn vanuit het Rijk de financiering en wetgeving verbeterd. Daarnaast zijn er verbeteringen tot stand gekomen bij de informatiepositie en gegevensuitwisseling binnen en tussen gemeenten, zijn de toolkits voor het netwerk weerbaar geactualiseerd en is de verbinding tussen wijkaanpak op ondermijning en de zorg versterkt.

5.3 Gemeenten borgen blijvend de juridische expertise

Doelstelling 2024

In 2024 zijn gemeenten in staat gesteld de juridische expertise (blijvend) te borgen. Een lokale krachtige overheid kan alleen bestaan bij een stevige juridische functie en voldoende juridische kwaliteit. Als VNG ondersteunen we gemeenten hierin met onze expertise, producten en dienstverlening, waarbij de behoeften van onze leden richtinggevend en agenderend is in de samenwerking met het Rijk en andere stakeholders. VNG levert gevraagd en ongevraagd advies en modelverordeningen.

Inzet 2021

- De VNG heeft haar juridische producten getoetst aan maatschappelijke ontwikkelingen en nieuwe wetgeving, en heeft manieren ontwikkeld om beter in te spelen op de wensen van de leden.
- De VNG heeft de inhoud en kwaliteit van haar wetgevingsproducten bewaakt en versterkt en daarin goed geanticipeerd op de actuele ontwikkelingen in onder meer het gemeenterecht, het omgevingsrecht, sociale wetgeving en het informatiedomein.
- De juridische functie binnen gemeenten en bij de VNG is versterkt door aan de voorkant van processen te adviseren, een excellente belangenbehartiging te verzorgen op dossiers met een sterke juridische component, de overdracht van kennis te bevorderen en gemeenten een platform te bieden om met de VNG en met elkaar kennis uit te wisselen.
- Vanuit juridisch perspectief is een wendbaar en krachtig lokaal bestuur en een responsieve rechtsstaat bevorderd. De dynamiek van snel wisselende omstandigheden zorgde ervoor dat we snel antwoord hebben gegeven op actuele vraagstukken.

5.4 Regionale schakelpunten ondersteunen gemeenten bij kennis voor beleid en uitvoering

Doelstelling 2024

Gemeenten beschikken in 2024 over de kennis die nodig is voor de strategische beleidsafwegingen, beleidsplannen en uitvoering op hun taakgebieden. De VNG heeft samen met andere overheden regionale schakelpunten tot stand gebracht voor de interactie van gemeenten met regionale en landelijke kennisinstellingen. De VNG heeft met nationale kennisinstellingen en hun departementale opdrachtgevers afspraken gemaakt over hun inzet voor gemeenten.

Inzet 2021

- De VNG heeft samen met andere overheden een opzet gemaakt voor het tot stand brengen van regionale schakelpunten.

6. Actieve ledenorganisatie

Gemeenten 2024

De maatschappelijke opgaven waar gemeenten mee te maken hebben en krijgen, hebben ook gevolgen voor de VNG. Dat gebeurt in een tijd waarin ook de traditionele VNG-pijlers in beweging zijn. Heel kort gesteld vindt belangenbehartiging steeds vaker plaats binnen een gelijkwaardig partnerschap met het Rijk, krijgt de platformfunctie steeds vaker vorm in netwerksamenwerking en dienstverlening binnen Samen Organiseren.

Als vereniging zullen we moeten gaan nadenken over hoe we het bestuurlijk bouwwerk toekomstbestendig kunnen maken. Hoe houden we nabijheid als eerste overheid in een steeds complexere bestuurlijke omgeving? Het nadenken hierover moeten we niet overlaten aan het Rijk, maar als gemeenten samen vormgeven.

Binnen onze vereniging is solidariteit het uitgangspunt bij het bepleiten van onze wensen richting het Rijk. Hoe het zit met de financiële solidariteit binnen de vereniging weten we minder goed; dat laten we in het algemeen over aan de 'verdelende rechtvaardigheid' van het Rijk. We moeten daarom onderling meer de dialoog aangaan over verdelingsvraagstukken en goede verbindingen zoeken waar scheidslijnen gaan ontstaan. Waar mogelijk zoeken we zelf oplossingen in plaats van de moeilijke kwesties uit handen te geven.

Nu de uitvoering van steeds meer taken aan gemeenten is overgedragen komt vaker de vraag op wat de rollen van de verschillende overheidslagen zouden moeten zijn en hoe de overheden zich tot elkaar moeten verhouden. Om bij onszelf te beginnen: **binnen de vereniging moeten we het gesprek aangaan over de vraag hoe wij er als collectief voor gaan zorgen dat de afgesproken taken binnen de gestelde kaders worden uitgevoerd.**

En tot slot. In ruim een eeuw is de VNG uitgegroeid tot een **sterke ledenorganisatie met een ondersteuningsorganisatie die de belangen van de gemeenten behartigt, die gemeenten op velerlei wijzen passende dienstverlening biedt en de vereniging als platform ondersteunt. Deze basisinzet blijft belangrijk, ook naast de inzet op thema's.**

Prioriteiten 2021

Programma Netwerken

Eind 2020 stellen we het plan van aanpak Netwerken vast. Hiermee geven we een impuls aan dit programma wat uitvoering geeft aan het advies 'De vierde dimensie' van Wim Deetman. Het programma Netwerken is het hart van onze organisatieontwikkeling: medewerkers worden opgeleid, geïnspireerd en gefaciliteerd om hun netwerkfunctie zowel in- als extern, zowel online als offline zo goed mogelijk uit te voeren. **Kernwaarde van het programma is dat we als één VNG naar buiten treden.**

Programma COVID-19

Het programma COVID-19 zal in 2021 – in welke omvang dan ook – zijn vervolg krijgen. Doel is om de belangen van onze leden te behartigen (op het gebied van uitvoeringskracht en financiële compensatie), een platform te bieden om kennis te delen als gemeenten te ondersteunen bij bepaalde uitvoeringskwesties (denk aan de TOZO). In periodieke enquêtes vragen we de leden om

input. Daarnaast biedt de klankbordgroep elke week de mogelijkheid om de agenda met de leden af te stemmen.

6.1 Een daadkrachtige, levendige vereniging als thuis voor alle leden

Doelstelling 2024

In 2024 stelt het VNG-concern de leden, het bestuur en de commissies, de directie en de medewerkers in staat om met elkaar een daadkrachtige, levendige vereniging te vormen waar alle leden zich thuis voelen en meerwaarde uit halen. De solidariteit binnen de vereniging is versterkt, evenals het netwerkend werken en het werken als één VNG.

Inzet 2021

- De VNG heeft dialoog en interactie tussen (en met) de leden tot stand gebracht door de leden meerdere, eigentijdse mogelijkheden te bieden om met elkaar te communiceren en kennis en praktijkvoorbeelden uit te wisselen. Bij het informeren van leden is altijd interactie mogelijk.
- De VNG werkt met een hernieuwde Europese strategie die in overleg met leden is voorbereid en is vastgesteld door het bestuur.
- De VNG heeft cruciale passages in het regeerakkoord weten te realiseren.
- De VNG weet de netwerken van gemeenten en de provinciale afdelingen te binden door gebruik te maken van elkaars krachten en door in gezamenlijkheid op te trekken.
- De VNG maakt gebruik van de nieuwe digitale mogelijkheden om de leden nog beter te betrekken bij ontwikkelingen.

6.2 De VNG is binnen en buiten Nederland een herkenbaar netwerk van netwerken

Doelstelling 2024

In 2024 heeft de VNG zich ontwikkeld tot een organisatie die als netwerk van netwerken fungeert, op nationaal, Europees en internationaal niveau. De vereniging wordt door stakeholders en samenwerkingspartners gezien als samenwerkende partij, agenderende voortrekker, verbinder van kennis en kunde, duiders van actuele informatie en behoeften, en betrouwbare organisator en leverancier van producten en diensten. Hierdoor stelt de VNG haar leden in staat een krachtige lokale overheid te zijn.

Inzet 2021

- Er zijn strategieën uitgewerkt om de VNG als netwerk van netwerken te versterken, zowel intern als extern, en die flexibel kan inspelen op veranderende omstandigheden en verschillende behoeften van leden.
- De VNG heeft op basis van de ondersteuningsbehoefte van gemeenten een ledenondersteund bij specifieke vragen over de gevolgen van de coronacrisis.

6.3 Lokale praktijk richtinggevend voor basisinzet van de VNG

Doelstelling 2024

In 2024 zijn gemeenten bij de lokale uitvoering van maatschappelijke opgaven verzekerd van onze basisinzet op belangenbehartiging, dienstverlening en platformfunctie. Onze basisdienstverlening is van toegevoegde waarde omdat deze deskundig en helder is, adequaat inspeelt op voor gemeenten relevante ontwikkelingen, samen met leden tot stand komt en intern goed is afgestemd.

Hiermee dragen we bij aan een sterke gemeentelijke organisatie, goede bestuurlijke besluitvorming en een deskundig en gezaghebbend lokaal bestuur.

Inzet 2021

- De basisinzet op belangenbehartiging, dienstverlening en platformfunctie van de teams en programma's binnen de VNG en haar bedrijven is op orde en sluit aan bij de actuele behoeften.